

Aftaleret: Overblik og noter

Rasmus A. K. Bogetoft

Indhold

1	Indledning og overordnet struktur	4
1.1	Formålet med denne note	4
1.2	Konflikter og mulige udfald	4
1.2.1	De to grundlæggende konflikter	4
1.2.2	Tre mulige udfald	5
1.2.3	Retsvirkninger	5
1.3	Sådan er aftaleretten struktureret	6
1.4	Sådan navigerer I: Fra konflikt til konklusion	6
2	Aftaleindgåelse	8
2.1	Røde lamper	8
2.2	Underkasser	8
2.3	Tests inden for aftaleloven	8
2.3.1	Hovedtests: Overensstemmelse og timing	8
2.3.2	Supplerende tests	9
2.4	Tests uden for aftaleloven	10
2.5	Ændring af aftalen	11
2.6	Overordnet løsningsstruktur	11
3	Fortolkning og udfyldning	12
3.1	Røde lamper: Hvornår er vi i denne kasse?	12
3.2	Fortolkning	12

3.2.1	Parternes fælles vilje	13
3.2.2	Tekstuel fortolkning (fortolkningsmetoder)	13
3.2.3	Foretrukne fortolkninger (fortolkningsregler)	13
3.2.4	Klarhedskrav (retssystematisk)	13
3.2.5	Konflikthåndtering (retssystematisk)	14
3.3	Udfyldning	14
3.4	Overordnet løsningsstruktur	14
4	Ugyldighed	15
4.1	Røde lamper	15
4.2	Underkasser: De forskellige ugyldighedsgrunde	16
4.2.1	Viljesmangler	16
4.2.2	Habilitetsmangler	16
4.2.3	Indholdsmangler	16
4.2.4	Alt andet: Forudsætningssvigt og generalklausulen	16
4.3	Tests for de forskellige ugyldighedsgrunde	17
4.3.1	Eksempel: Sempel tvang (§ 29)	17
4.4	Overordnet løsningsstruktur	17
5	Fuldmagt	18
5.1	Røde lamper	19
5.2	Bemyndigelse vs. legitimation	19
5.3	Underkasser: Fuldmagtstyper	20
5.3.1	Legitimationsfuldmagter	20
5.3.2	§ 18-fuldmagt	21
5.4	Tests	22
5.4.1	Fuldmagtsforhold?	22
5.4.2	Er der på aftaleindgåelsestidspunktet en gyldig fuldmagt?	22
5.4.3	Er fuldmagtsgiver bundet af aftalen?	22
5.4.4	Kan der rettes erstatningskrav mod fuldmægtig?	23
5.5	Overordnet løsningsstruktur	25
6	Baggrund og hvordan I finder tests	26
6.1	Hvorfor kan vi lide aftaler?	26

6.2	Den overordnede afvejning	27
6.3	Hvordan skaber I jeres egen struktur?	27
6.4	Hvor finder I de enkelte tests?	27
6.5	Hvordan præciserer I en test?	28
7	Eksempler	28
7.1	Aftaleindgåelse: De to tilbud	28
7.2	Fortolkning: Gedecyklen	29
7.3	Ugyldighed: Truslen	30
7.4	Fuldmagt: Bilsagen	30

1 Indledning og overordnet struktur

1.1 Formålet med denne note

For at mestre E&K skal I kunne tre ting:

1. I skal kunne navigere mellem de forskellige situationer, som erstatnings- og kontraktretten regulerer.
2. I skal kunne løse konkrete problemstillinger.
3. I skal kunne bruge det rigtige sprog/de rigtige begreber.

Formålet med denne note og med forelæsningerne er at hjælpe jer med punkt 1: At navigere mellem de forskellige situationer.

For at fokusere på dette punkt alene, vil vi:

- Vise den overordnede struktur i E&K.
- Bruge simple formuleringer i stedet for de juridiske begreber.
- Fremhæve de hensyn, der begrundet reglerne.

Målet er at give jer en intuition for reglerne og et overordnet roadmap. De mere præcise elementer lærer I på seminarerne.

1.2 Konflikter og mulige udfald

1.2.1 De to grundlæggende konflikter

Inden for aftaleretten er der kun to typer af konflikter:

1. **Er der indgået en aftale?** Anna mener ja. Bente mener nej.
2. **Hvad er aftalt?** Anna mener, de har aftalt X. Bente mener, de har aftalt Y.

Jeres opgave er at finde ud af, hvem der har ret, og hvad konsekvensen er.

Konflikttype 2 vil typisk opstå, når vi behandler fortolkning. Men det kan også opstå under aftaleindgåelse.¹ Problemet løses dog meget på samme måde som konflikttype 1. Derfor vil vi kun behandle konflikttype 2, når vi behandler fortolkning.

1.2.2 Tre mulige udfald

Når I har analyseret konflikten, ender I i ét af tre udfald:

1. **Gyldig aftale:** Der er indgået en aftale, og den er gyldig.
2. **Ingen aftale:** Der er ikke indgået en aftale.
3. **Ugyldig aftale:** Der er indgået en aftale, men den er ugyldig.

1.2.3 Retsvirkninger

Hvert udfald har sine retsvirkninger:

Gyldig aftale:

- Enten opfylder parterne frivilligt.
- Hvis én part nægter: Naturalopfyldelse eller erstatning (positiv opfyldelsesinteresse).

Ingen aftale:

- Ingen aftale at håndhæve.²

Ugyldig aftale:

- Ydelserne går typisk tilbage.
- Evt. erstatning.

¹Konkret, når der er tvivl om, hvilket tilbud der er accepteret.

²Og under meget særlige omstændigheder erstatning for negativ kontraktsinteresse. Men det går ud over pensum.

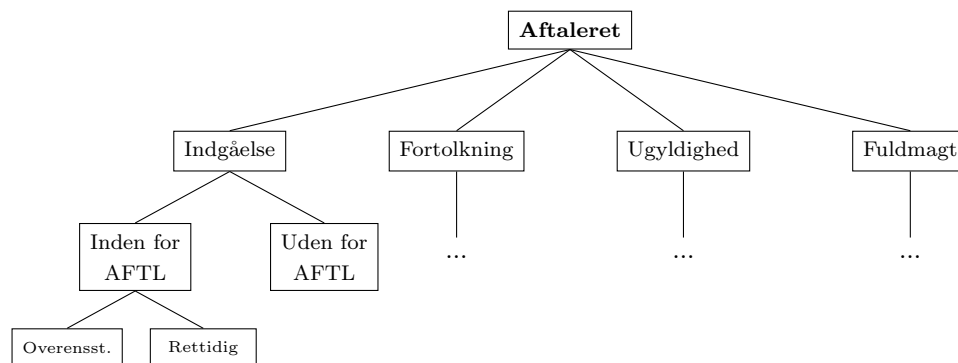
1.3 Sådan er aftaleretten struktureret

For at finde ud af, hvilket udfald I ender i, skal I navigere i fire emnekasser:

1. **Indgåelse:** Er der indgået en aftale?
2. **Fortolkning:** Hvad er aftalt?
3. **Ugyldighed:** Er aftalen ugyldig eller urimelig?
4. **Fuldmagt:** Hvem er bundet af aftalen?

Disse overordnede kasser har underkasser, spørgsmål og tests. Man kan illustrere det sådan her:

Figur 1: Emnekasser i aftaleretten

1.4 Sådan navigerer I: Fra konflikt til konklusion

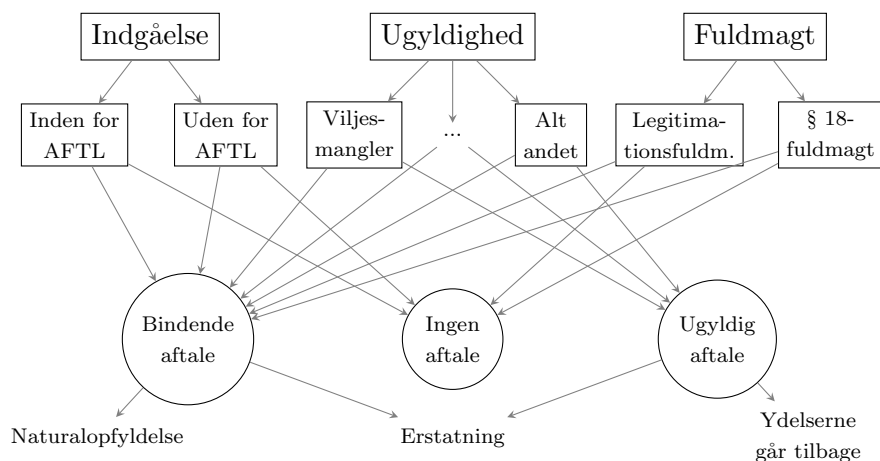
For at komme fra en konflikt til en konklusion skal I:

1. **Find den rigtige emnekasse.** Hvilken emnekasse er I i? Hver kasse har sine "røde lamper": typiske signaler i en opgave, der fortæller jer, at I er i netop denne kasse.
2. **Find evt. underkasser.** Nogle gange er emnet struktureret i underemner. Fx kan aftaler indgås inden for aftalelovens regler og uden for aftalelovens regler.

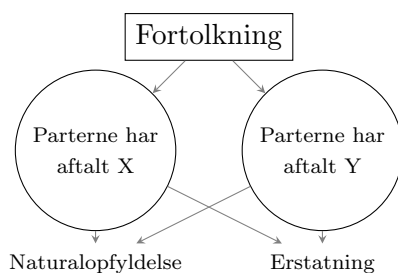
3. **Find det relevante spørgsmål.** Hvad er det præcise spørgsmål, I skal besvare? Fx: Har Bente givet rettidig accept?
4. **Udfør testen.** Hvordan besvarer I spørgsmålet? Hvilke betingelser skal være opfyldt? Fx: Testen for rettidig accept er, om accept er kommet frem inden for svarfrist.
5. **Konklusion.** Er der gyldig aftale, ingen aftale, eller ugyldig aftale?
6. **Fastslå retsvirkningerne.** Hvad er konsekvensen?

Vi kan visualisere, hvordan vi går fra de enkelte emnekasser til en retsvirkning sådan her:

Figur 2: Fra emne til retsvirkning

Figur 3: Fortolkning: Fra konflikt til retsvirkning

Sådan læser i figurerne: Kasser er emnekasser og underkasser. Cirkler er konclu-

sioner. Og tekst uden noget om sig er retsvirkninger.

2 Aftaleindgåelse

Aftaleindgåelse handler om, hvorvidt parterne opfylder de formelle kriterier for, at en aftale er indgået.

2.1 Røde lamper

I vil typisk være i kassen aftaleindgåelse, når:

- “Anna mener, de har en aftale. Det mener Bente ikke har.”
- “Anna accepterede, men Bente mener, accepten kom for sent.”
- “Anna trak tilbud tilbage, men Bente mener, at tilbudet er bindende.”

2.2 Underkasser

Vi skal navigere i to underkasser:

- Inden for aftaleloven: Tilbud + Accept (overensstemmende og rettidig) samt passivitet
- Uden for aftaleloven: Konkludent adfærd, Battle of the Forms

2.3 Tests inden for aftaleloven

Aftaleloven har en firkantet tilgang: Tilbud og accept skal være *ens* og *timet rigtigt*. Tænk på det som en nøgle og et nøglehul (overensstemmelse) kombineret med en high five (timing).

2.3.1 Hovedtests: Overensstemmelse og timing

Disse to tests skal I altid vurdere.

Tabel 1: Overensstemmelse (nøgle/nøglehul)

Test	Konsekvens hvis	
	Ja	Nej
Er tilbud og accept tilstrækkeligt ens?	Gå til timing	Ingen aftale [†]

[†]Overvej passivitet og uden for AFTL.

Tabel 2: Timing (high five)

Test	Konsekvens hvis	
	Ja	Nej
Er accepten kommet frem i tide?	Aftale indgået	Ingen aftale [†]
Er tilbuddet trukket tilbage før kendskab?	Tilbuddet binder ikke	Tilbuddet binder [‡]
Er accepten trukket tilbage før kendskab?	Accepten binder ikke	Accepten binder [‡]

[†]Overvej passivitet og uden for AFTL. [‡]Overvej re integra.

Bemærk: Efter aftaleloven starter processen forfra, når en accept ikke binder (fx hvis den er uoverensstemmende, kommer for sent frem, eller tilbuddet er trukket tilbage). Den ikke-bindende accept bliver et nyt tilbud. Men når vi løser en konkret konflikt, er dette irrelevant. Her er parterne uenige, og vores opgave er at finde ud af, om processen er endt i en bindende aftale.

2.3.2 Supplerende tests

Disse tests skal I kun vurdere, når hovedtestene giver anledning til det.

Tabel 3: Passivitet: Bindes Anna alligevel? (AFTL § 4, stk. 2 og § 6, stk. 2)

Test	Konsekvens hvis	
	Ja	Nej
Tror Bente accept ok? + burde Anna indse dette? + ugrundet ophold før indsigelse?	Anna er bundet	Anna er ikke bundet

Tabel 4: Re integra: Kan der tilbagekaldes efter kendskab? (AFTL § 39, stk. 2)

Test	Konsekvens hvis	
	Ja	Nej
Særlige omstændigheder? + ikke virket bestemmende på modtager?	Erklæringer binder ikke	Erklæringen binder

2.4 Tests uden for aftaleloven

Når testene inden for aftaleloven ikke fører til en bindende aftale, kan der alligevel være indgået aftale. De to vigtigste at kende er:

Tabel 5: Konkludent adfærd?

Test	Konsekvens hvis	
	Ja	Nej
Har parterne handlet, som om der var en aftale?	Aftale indgået	Ingen aftale

Tabel 6: Battle of the Forms: Hvilke standardvilkår gælder?

Regel	Konsekvens
First shot	De første standardvilkår gælder
Last shot	De sidste standardvilkår gælder
Knock-out	Modstridende vilkår falder væk; baggrundsretten gælder

2.5 Ændring af aftalen

Husk også: Selv hvis der er indgået en aftale, kan parterne have *ændret* den efterfølgende – gennem ny aftale eller gennem adfærd.

2.6 Overordnet løsningsstruktur

Når I skal afgøre, om der er indgået en aftale, skal I gå igennem begge underkasser: Inden for aftaleloven og uden for aftaleloven. Gennemgå kasserne og tests én for én.

Aftalen kan være indgået gennem flere veje.

1. Inden for aftaleloven:

- Overensstemmelse: Er tilbud og accept ens?
- Timing: Er accepten rettidig? Er noget trukket tilbage?
- Ændrer passivitet eller re integra noget?

2. Uden for aftaleloven:

- Konkludent adfærd: Har parterne handlet, som om der var en aftale?
- Battle of the Forms: Har begge sendt standardvilkår?

3. Konklusion: Er der indgået en aftale?

4. Retsvirkninger:

- Hvis aftale: Parterne skal opfylde. Hvis én part nægter: Naturalopfyldelse eller erstatning (positiv opfyldelsesinteresse).
- Hvis ingen aftale: Ingen aftale at håndhæve.

3 Fortolkning og udfyldning

Man kan aldrig skrive en perfekt aftale. Sproget er upræcist, og parterne kan have forskellige forståelser af de samme ord. Nogle gange efterlader parterne også huller i aftalen.

Eksempler:

- “Jeg vil gerne købe 100 sodavand.” Hvilken type?
- “Jeg er der snart.” Hvornår?
- Parterne har aftalt en pris, men ikke hvornår der skal betales.

Vi løser disse problemer på to måder:

- *Fortolkning*: Vi finder ud af, hvad aftalen (teksten) siger.
- *Udfyldning*: Vi lapper huller, som parterne ikke har taget stilling til.

3.1 Røde lamper: Hvornår er vi i denne kasse?

I er i fortolknings- eller udfyldningskassen fx, når:

- Parterne er enige om, at der er en aftale, men uenige om, hvad den betyder.
- Aftalen er uklar eller tvetydig.
- Aftalen mangler at tage stilling til et spørgsmål.

3.2 Fortolkning

Fortolkning handler om at finde frem til, hvad parterne har aftalt. Vi kan lægge vægt på alt: tekst, tale, adfærd (før, under og efter aftalen), udkast til aftale osv.

Bemærk: I aftaleindgåelse har vi ret klare tests: Er aftalen indgået? Ja eller nej. I fortolkning er det anderledes. Her er der ikke én test med et klart svar. I stedet skal man igennem flere strukturer og lave en samlet vurdering for at finde ud af, hvad der er aftalt.

Bemærk: Vi bruger en lidt anden struktur end lærebogen. Tekstuel fortolkning = metoder i bogen. Foretrukne fortolkninger = fortolkningsregler i bogen. Klarhedskrav og konflikthåndtering = retssystematisk fortolkning i bogen.

3.2.1 Parternes fælles vilje

Hvis parterne faktisk var enige om, hvad aftalen betød, går denne fælles forståelse forud for alt andet. Det er det, vi helst vil finde.

Men ofte er fællesviljen svær at bevise.

3.2.2 Tekstuel fortolkning (fortolkningsmetoder)

Hvis vi ikke kan finde en fælles vilje, ser vi på teksten. Hvordan forstås ordene?

- Almindelig sprogbrug
- Brancheforståelse
- Lovbestemt forståelse

3.2.3 Foretrukne fortolkninger (fortolkningsregler)

Når teksten er uklar, har vi nogle tommelfingerregler:

- Koncipistreglen: Uklarhed fortolkes til ugunst for den, der har skrevet teksten.
- Minimumsreglen: Uklarhed fortolkes så lempeligt som muligt for den forpligtede.
- Gyldighedsreglen: Vi foretrækker en fortolkning, der gør aftalen gyldig.

3.2.4 Klarhedskrav (retssystematisk)

Jo mere atypisk et vilkår er, jo klarere skal det fremgå af aftalen.

3.2.5 Konfliktåndtering (retssystematisk)

Hvis forskellige dele af aftalen strider mod hinanden:

- Lex posterior: Det nyeste går forud.
- Lex specialis: Det specifikke går forud for det generelle.

3.3 Udfyldning

Nogle gange er aftalen hullet. Parterne har simpelthen ikke taget stilling til et spørgsmål. Her kan vi ikke fortolke os frem til svaret, for der er ingen tekst eller vilje at fortolke.

I stedet “lapper” domstolene ved at se til:

- Baggrundsretten (fx købeloven)
- Branchesædvane
- Almindelige rimelighedsbetragtninger

Eksempel: Næsten hele købeloven er udfyldende regler. Fx KBL § 5: Hvis ingen pris er aftalt, bestemmer sælger prisen, så længe den er rimelig.

Pointen er, at udfyldning ikke handler om at finde parternes vilje. Den findes ikke. I stedet handler det om at finde en løsning, som parterne formentlig ville have valgt, hvis de havde tænkt over spørgsmålet.

3.4 Overordnet løsningsstruktur

Når I skal løse en opgave om fortolkning eller udfyldning, er fremgangsmåden:

1. **Fællesviljen.** Kan vi finde parternes fælles vilje? Hvis ja, er vi færdige.
2. **Brug de andre fortolkningsgreb.** Hvis fællesviljen ikke kan findes, hvad siger tekstuel fortolkning, foretrukne fortolkninger, klarhedskrav og konfliktåndtering? Det er en samlet afvejning.

3. **Hvis spørgsmålet slet ikke kan fortolkes frem,** er der tale om et hul i aftalen. Løs gennem udfyldning.
4. **Konklusion:** Hvad er aftalt? Har Anna eller Bente ret?
5. **Retsvirkninger:**
 - Hvis Anna har ret: Bente skal naturalopfylde eller betale erstatning.
 - Hvis Bente har ret: Anna skal naturalopfylde eller betale erstatning.

4 Ugyldighed

Nogle gange indgår folk aftaler, hvor begge parter ikke får det bedre. Fx hvis Anna er tvunget til at underskrive. Eller hvis Bente har løjet om bilens stand. I sådanne tilfælde ønsker vi at hjælpe den “forurettede” ved at finde aftalen ugyldig.

Omvendt skal folk kunne stole på, at en aftale binder. Der kan være hensyn til Bente, hvis hun ikke kender til problemet. Eller til Christian, som har købt videre.

Ugyldighedsreglerne afvejer disse hensyn: Hvornår beskytter vi den forurettede? Hvornår fastholder vi aftalen?

4.1 Røde lamper

Typiske røde lamper:

- “Anna blev truet til at underskrive.”
- “Bente løj om bilens stand.”
- “Anna var dement, da hun solgte huset.”
- “Aftalen var rimelig dengang, men nu er den helt urimelig.”

4.2 Underkasser: De forskellige ugyldighedsgrunde

Der er en lang række forskellige ugyldighedsgrunde. Hver grund har sin egen test, og opgaven er at finde frem til den rigtige test.

Underkasserne kan huskes som: vilje, evne, indhold og alt andet.

4.2.1 Viljesmangler

Noget er galt med partens vilje til at indgå aftalen. Fx:

- Tvang (AFTL §§ 28, 29)
- Svig (AFTL § 30)
- Fejlskrift (AFTL § 32, stk. 1)
- Forvanskning (AFTL § 32, stk. 1)

4.2.2 Habilitetsmangler

Noget er galt med partens evne til at indgå aftalen. Fx

- Sindssygdом
- Umyndighed (værgemålsloven)

4.2.3 Indholdsmangler

Noget er galt med aftalens indhold. Fx

- Ulovlige aftaler
- Aftaler der strider mod præceptive regler.

4.2.4 Alt andet: Forudsætningssvigt og generalklausulen

Udover de nævnte ugyldighedsgrunde er der to, som stikker lidt ud:

- Forudsætningslæren: En forudsætning viser sig ikke at holde.

- Generalklausulen (AFTL § 36): Aftalen er urimelig at gøre gældende.

Disse adskiller sig fra de øvrige ugyldighedsgrunde på to måder:

For det første kan de anvendes både ved problemer på aftaletidspunktet *og* når forholdene ændrer sig efterfølgende. Fx kan forudsætningslæren komme i spil, fordi forudsætningerne var forkerte fra starten, eller fordi omstændighederne har ændret sig siden.

For det andet generalklausulen mere fleksible og skønsprægede end de øvrige regler. Der er ikke én klar test, men en samlet vurdering af, om det er rimeligt at fastholde aftalen.

4.3 Tests for de forskellige ugyldighedsgrunde

Hver ugyldighedsgrund har sin egen test. Overordnet set er der to elementer, som kan være relevante:

1. **Betingelser:** Hvad skal være sket? Hvad kræver reglen?
2. **Kræves ond tro:** Kræves det, at modparten vidste eller burde vide? (Svag vs. stærk ugyldighed)

4.3.1 Eksempel: Simpel tvang (§ 29)

1. **Betingelser:** Har nogen fremkaldt aftalen ved et retsstridigt forhold? (Fx trussel om afsløring)
2. **Ond tro:** kræves.
3. **Reaktion:** Reaktion kræves, og forurettede må ikke udnytte ugyldighed til at skabe et haltende retsforhold.

4.4 Overordnet løsningsstruktur

Når I skal løse en opgave om ugyldighed, er fremgangsmåden:

1. **Identificér mulige ugyldighedsgrunde.** Er der tale om en viljesmangel, en habilitetsmangel, en indholdsmangel, eller hører sagen under forudsættelseslæren/§ 36?
2. **Udfør tests for mulige ugyldighedsgrunde.** Hvad er betingelserne? Kræves ond tro?
3. **Konklusion:** Er aftalen gyldig eller ugyldig? Hel eller delvis ugyldighed?
4. **Retsvirkninger:**
 - Hvis gyldig: Parterne skal opfylde. Hvis én part nægter: Naturalopfyldelse eller erstatning.
 - Hvis ugyldig: Ydelserne går tilbage. Evt. erstatning.

5 Fuldmagt

Vi tænker normalt på aftaler som noget mellem to parter: Anna og Bente indgår en aftale. Men nogle gange indgår Anna og Bente en aftale via Christian.

Anna (fuldmagtsgiver) \longleftrightarrow Christian (fuldmægtig) \longleftrightarrow Bente (tredjeperson)

Fuldmagtsreglerne handler om, hvornår Anna bliver bundet af det, Christian aftaler med Bente.

Nogle gange er Anna ikke tilfreds med aftalen. Fx hvis Christian har givet Bente en meget stor rabat. Spørgsmålet er, hvad vi så skal gøre. Og kan den part, det går ud over, kræve erstatning fra Christian?

Eksempel: Anna giver Christian fuldmagt til at sælge hendes bil for minimum 100.000 kr. Christian sælger den til Bente for 80.000 kr., fordi han har travlt. Bente troede, Christian måtte sælge til den pris. Hvem skal bære tabet?

5.1 Røde lamper

I er i fuldmagtskassen, når opgaven involverer tre parter, og én af dem handler “på vegne af” en anden.

Typiske røde lamper:

- “Christian handlede på vegne af Anna.”
- “Anna havde givet Christian fuldmagt til at...”
- “Christian er ansat hos Anna.” (stillingsfuldmagt)
- Se også de mange eksempler i lærebogen.

5.2 Bemyndigelse vs. legitimation

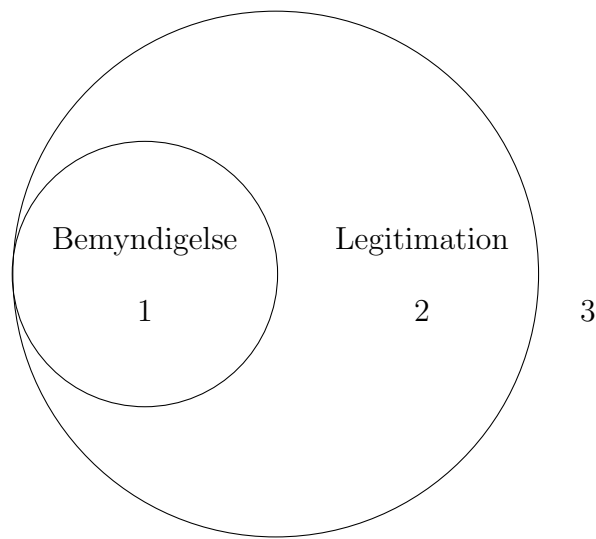
Fuldmagtslæren er især drevet af to centrale begreber:

- **Bemyndigelse:** Hvad fuldmægtigen faktisk må (det interne forhold mellem Anna og Christian).
- **Legitimation:** Hvad fuldmægtigen fremstår som berettiget til (det eksterne forhold over for Bente).

Disse to behøver ikke være ens. Christian kan fremstå som berettiget til mere, end han faktisk må.

Typisk ser det sådan her ud:

Figur 4: Bemyndigelse og legitimation

Legitimation er typisk bredere end bemyndigelse. Område 1: Inden for begge. Område 2: Inden for legitimation, uden for bemyndigelse. Område 3: Uden for begge.

Testen går ud på at finde ud af, hvor den konkrete aftale, som Christian har indgået med Bente, er placeret: I område 1, 2 eller 3?

For at vide dette, skal vi finde nogle underkasser:

5.3 Underkasser: Fuldmagtstyper

Vi sonderer mellem *legitimationsfuldmagter* og *§ 18-fuldmagter*.

5.3.1 Legitimationsfuldmagter

Ved legitimationsfuldmagter modtager Bente et signal om, hvad Christian må og ikke må aftale. Dette signal kan komme fra forskellige kilder, og det bestemmer legitimationens grænser.

Tabel 7: Eksempler på Legitimationsfuldmagter: Hvordan viser vi fuldmagtsforhold?

Type	Signal kommer fra	Hjemmel
Stillingsfuldmagt	Christians stilling	§ 10, stk. 2
Særskilt fuldmagt	Anna har meddelt Bente direkte	§ 13
Offentligt bekendtgjort	Offentlig bekendtgørelse	§ 14
Skriftlig fuldmagt	Fuldmagtsdokumentet	§ 16
Adfærdsfuldmagt	Anna har tolereret	Ulovbestemt

For hver type skal I vide: (1) Hvordan finder vi legitimationens grænser? (2) Hvordan tilbagekaldes fuldmagten? Nogle eksempler:

Tabel 8: Legitimationsgrænser og tilbagetrækning

Type	Legitimationens grænser	Trukket tilbage når
Stillingsfuldmagt	Efter lov eller sædvane for stillingen	Christian fjernes fra stillingen (§ 15)
Særskilt fuldmagt	Hvad Anna har meddelt Bente	Besked er kommet frem til Bente
Skriftlig fuldmagt	Hvad der står i dokumentet	Dokumentet er givet tilbage (§ 16)
Adfærdsfuldmagt	Burde Anna have signaleret, at Christian ikke havde leg?	Anna signalerer, at Christian ikke har leg.

5.3.2 § 18-fuldmagt

Ved § 18-fuldmagt modtager Bente ikke noget eksternt signal. Bente kender kun til fuldmagten, fordi Christian fortæller om den.

Her falder bemyndigelse og legitimation sammen. Situation “2” kan derfor ikke opstå.

Tilbagekaldelse: Når besked er kommet frem til Christian.

5.4 Tests

5.4.1 Fuldmagtsforhold?

Testen er, om Christian handler i Annas navn og for hendes regning.

5.4.2 Er der på aftaleindgåelsestidspunktet en gyldig fuldmagt?

Testen er, om fuldmagten er trukket tilbage. Hvordan en fuldmagt trækkes tilbage afhænger af typen. Læs loven.

5.4.3 Er fuldmagtsgiver bundet af aftalen?

Når man har fundet ud af, hvilken fuldmagtstype der er tale om, og ved, at den ikke er trukket tilbage, bliver spørgsmålet, om Anna er bundet af aftalen.

Testen er for så vidt ganske ens på tværs af alle fuldmagtstyperne. Det eneste, der er forskelligt, er grænserne for legitimationen.

Resultaterne kan opsummeres således:

Tabel 9: Er fuldmagtsgiver bundet?

Situation	Er Anna bundet?
Inden for både bemyndigelse og legitimation	Ja
Uden for både bemyndigelse og legitimation	Nej
Inden for legitimation, uden for bemyndigelse	Ja, medmindre Bente er i ond tro

For at løse dette, skal I spørge:

1: Er handlingen inden for legitimationen? Hvad fremstår Christian som berettiget til? Dette afhænger af fuldmagtstypen (se tabellen ovenfor).

(Hvis nej \rightarrow Anna er ikke bundet. Gå til erstatningsspørgsmålet).³

2: Er handlingen inden for bemyndigelsen? Hvad må Christian faktisk? Dette afhænger af aftalen mellem Anna og Christian.

(Hvis ja \rightarrow Anna bundet).

3: Hvis inden for legitimation, men uden for bemyndigelse: Er Bente i ond tro? Vidste eller burde Bente vide, at Christian overskred sin bemyndigelse?

- Nej (god tro) \rightarrow Anna er bundet.
- Ja (ond tro) \rightarrow Anna er ikke bundet.

Bemærk: Ved § 18-fuldmagt er øvelsen den samme, vi har bare ikke brug for en ond tro-vurdering (for legitimation og bemyndigelse er det samme).

5.4.4 Kan der rettes erstatningskrav mod fuldmægtig?

Testen ovenfor hjælper os med at finde ud af, hvem det er “træls” for. Enten er Anna bundet af en aftale, hun ikke ønsker, eller også er Bente ikke bundet af en aftale, som hun ønsker at være bundet af.

Kan én af disse kræve erstatning fra Christian?

Fuldmagtsgiver mod fuldmægtig (Anna mod Christian). Det afhænger af aftalen mellem Anna og Christian.

Tredjeperson mod fuldmægtig (Bente mod Christian). Her følger testen af AFTL § 25. Bestemmelsen er svær at læse, men den bliver nemmere at forstå, hvis vi tænker tilbage til tillidshensynet.

Vi vil gerne have, at Bente kan stole på den aftale, som Christian indgår på Annas vegne. Derfor indestår Christian for, at han har fuldmagt til at indgå den konkrete aftale.

³Her behandler vi situationen, hvor legitimationen er bredere end bemyndigelsen.

Udgangspunktet er altså: Christian skal betale erstatning til Bente, hvis Anna ikke vil holde aftalen.

Men § 25 giver fire undtagelser, hvor Christian alligevel ikke er erstatningsansvarlig:

1. Christian havde faktisk fuldmagt.

- Christian har handlet inden for sin bemyndigelse, men Anna vil alligevel ikke holde aftalen (fx fordi Anna har fortrudt).
- Her er det ikke Christian's skyld. Bente må i stedet holde sig til Anna.

2. Anna vælger at holde aftalen alligevel.

- Christian har overskredet sin fuldmagt, men Anna accepterer aftalen alligevel (ratihabition).
- Her lider Bente intet tab, så der er intet at erstatte.

3. Bente var i ond tro.

- Bente vidste eller burde vide, at Christian ikke havde fuldmagt.
- Fx: Christian handler uden for legitimationen. Eller Christian siger til Bente: "Jeg har faktisk fået at vide, at jeg ikke må gå med til så lav en pris."

4. Christian var selv i undskyldelig uvidenhed.

- Christian havde ikke fuldmagt, men det skyldtes omstændigheder, som (a) Christian ikke kendte til, og (b) Bente ikke med rimelighed kunne forvente, at Christian kendte til.
- Fx: En fuldmagt sendt direkte til Bente tilbagekaldes, mens Bente og Christian forhandler. Fordi tilbagekaldelsen sendes til Bente, kunne Bente ikke forvente, at Christian vidste det.

5.5 Overordnet løsningsstruktur

De fleste fuldmagtscases kan løses sådan her:

1. **Er der et fuldmagtsforhold?**

- Handler Christian for Annas regning og i Annas navn?
- Hvilken type fuldmagt?
- Er fuldmagten trukket tilbage?

2. **Er Anna bundet af aftalen?**

- Er handlingen inden for legitimationen?
- Er handlingen inden for bemyndigelsen?
- Hvis inden for legitimation, men uden for bemyndigelse: Er Bente i ond tro?

3. **Konklusion (Anna og Bente):** Er Anna bundet?

4. **Retsvirkninger (Anna og Bente):**

- Hvis Anna er bundet: Anna skal opfylde over for Bente.
- Hvis Anna ikke er bundet: Ingen aftale mellem Anna og Bente.

5. **Kan taberen kræve erstatning fra Christian?**

- Hvis Anna er bundet (og ikke ønskede det): Afhænger af aftalen mellem Anna og Christian.
- Hvis Anna ikke er bundet (og Bente ønskede aftalen): Følg testen i AFTL § 25.

6. **Konklusion og retsvirkninger (Christian):** Skal Christian betale erstatning?

6 Baggrund og hvordan I finder tests

Indtil videre har vi givet jer en struktur og vist jer sammenhænge mellem de forskellige dele af aftaleretten. Men I skal kunne bygge videre på dette selv. I skal kunne forstå nye regler, præcisere tests og måske endda skabe jeres egen struktur.

Et godt udgangspunkt er at forstå de grundlæggende hensyn bag reglerne. Når I forstår *hvorfor* reglerne er, som de er, bliver det lettere at forstå *hvad* de kræver.

6.1 Hvorfor kan vi lide aftaler?

Anna sælger sin bil til Bente. Hvad betyder det?

- Anna vil hellere have pengene end bilen.
- Bente vil hellere have bilen end pengene.

Ved at indgå aftalen får både Anna og Bente det bedre. Og sammen skaber de mere **værdi** end hver for sig. Det er derfor, vi som samfund godt kan lide aftaler.

Tillid: For at få fuld glæde af disse aftaler, skal man kunne stole på dem. Fx skal Anna kunne stole på:

- At hun får pengene for bilen (hun har måske givet Bente bilen i dag, men får først betaling senere).
- At Bente ikke senere kan komme og kræve pengene tilbage (Anna har måske brugt pengene på en ny bil).

Dette betyder, at vi nogle gange fastholder aftaler, selvom én part ikke er glad i aftalen alligevel (fx hvis det viser sig, at man har gjort en dårlig handel). Mere specifikt betyder det også, at man nogle gange er bundet af sit tilbud eller sin accept, selvom man ikke ønsker det (fx fordi en ændring først kommer frem efter kendskab til det oprindelige tilbud), eller man er bundet af den anden parts accept, selvom man ikke ønsker det (fx hvis Bente har givet en uoverensstemmende accept, men Anna burde indse dette, jf. § 6, stk. 2).

6.2 Den overordnede afvejning

En meget stor del af aftaleretten kan forstås som et forsøg på at afbalancere disse to overvejelser:

1. Vi vil kun fastholde aftaler, hvor begge parter har det bedre inden for aftalen end uden for.
2. Aftaleparter skal kunne stole på, at en afgivet viljeserklæring binder afgiveren.

Når I skal forstå en test eller finde jeres egen struktur, kan det hjælpe at spørge: Hvilket af disse hensyn forsøger reglen at varetage?

6.3 Hvordan skaber I jeres egen struktur?

Denne note giver én struktur. Men det er muligt, at andre strukturer vil fungere bedre for jer. Det er et spørgsmål om trial and error, og faktisk en stor del af at lave retsdogmatisk forskning.

6.4 Hvor finder I de enkelte tests?

Et godt sted at starte er:

- Aftaleindgåelse: Aftalelovens kapitel 1
- Fuldmagt: Aftalelovens kapitel 2
- Ugyldighed: Aftalelovens kapitel 3 (og lidt Danske Lov)
- Fortolkning: Lærebogen

For så vidt angår indgåelse, fuldmagt og ugyldighed, er der også nogle dele, som er dommerskabte. Til jeres formål vil I kunne læse om dem i lærebogen. Det gælder fx Battle of the Forms, adfærdsfuldmagter og forudsætningslæren.

6.5 Hvordan præciserer I en test?

Nogle gange skal en test præciseres i forhold til, hvad der fremgår af loven. I skal altså finde detaljerne af testen. Det gør I ved at læse:

- Retspraksis
- Forarbejder
- Litteratur

7 Eksempler

Her er nogle simple eksempler, hvor strukturen anvendes inden for hvert emne.

7.1 Aftaleindgåelse: De to tilbud

Anna sender et tilbud om at købe Bentes bil for 100.000 kr. (tilbud X). Inden Bente læser dette, sender Anna et nyt tilbud om at købe bilen for 90.000 kr. (tilbud Y). Tilbud Y kommer frem før Bente læser tilbud X.

Bente skriver tilbage: “Jeg accepterer.” Anna havde sat en svarfrist på i dag kl 12. Accepten kommer for sent frem kl 12.02. Anna kan dog se, at Bente tror, den er kommet frem i tide. Anna gør ikke indsigelse.

Trin 1: Inden for aftaleloven.

- Overensstemmelse: Accept stemmer overens med tilbud.
- Timing 1: Accepten kom for sent frem. Udgangspunkt: Ingen aftale.
- Passivitet: Anna burde indse, at Bente troede accepten var rettidig. Anna gjorde ikke indsigelse uden ugrundet ophold. Anna er bundet.
- Timing 2: Hvilket tilbud er accepteret? Da Y kommer frem, før X er læst, er det Y, der er accepteret.

Trin 2: Uden for aftaleloven. Ikke relevant her.

Trin 3: Konklusion. Der er indgået en aftale om køb af bilen for 90.000 kr. (tilbud Y).

Trin 4: Retsvirkninger. Anna skal betale 90.000 kr. Bente skal levere bilen. Hvis én part nægter: Naturalopfyldelse eller erstatning.

7.2 Fortolkning: Gedecyklen

Anna har set en flot, brugt cykel med gedehornsstyr hos Bente. Hun tilbyder at købe den for 1.000 kr.

Anna skriver: “Anna køber Bente’s ged for 1.000 kr. Cyklen skal være i orden.”

Trin 1: Parternes vilje. Begge parter ved godt, at der er tale om en cykel med gedehornsstyr. Fælles forståelse går forud.

Trin 2: Tekstuel fortolkning. Hvis vi kun så på teksten: “Ged” = et dyr? En gummiged? Men konteksten (“cyklen skal være i orden”) afslører, at det handler om en cykel.

Trin 3: Foretrukne fortolkninger. Hvad betyder “i orden”?

- Koncipistreglen: Anna har skrevet teksten, så uklarhed fortolkes til ugunst for Anna.
- Minimumsreglen: Fortolkes så lempeligt som muligt for Bente (som er den forpligtede).

Trin 4: Konklusion. Parterne har aftalt køb af en cykel med gedehornsstyr for 1.000 kr. “I orden” fortolkes lempeligt for Bente.

Trin 5: Retsvirkninger. Anna skal betale 1.000 kr. Bente skal levere cyklen.

7.3 Ugyldighed: Truslen

Anna truer Bente med tæsk, hvis Bente ikke sælger sin bil til Anna for 50.000 kr. Bente underskriver af frygt.

Trin 1: Identificér mulige ugyldighedsgrunde. Viljesmangel: Tvang. Kompulsiv tvang efter AFTL § 28 (trussel om vold).

Trin 2: Udfør testen.

- Betingelser: Anna har fremkaldt aftalen ved tvang (trussel om vold). Opfyldt.
- Ond tro: Ikke krævet. § 28 er stærk ugyldighed.

Trin 3: Konklusion. Aftalen er ugyldig.

Trin 4: Retsvirkninger. Ydelserne går tilbage. Bente får sin bil. Anna får sine penge (hvis betalt).

7.4 Fuldmagt: Billsagen

Anna giver Christian skriftlig fuldmagt til at sælge bilen for “minimum 100.000 kr.” Christian viser fuldmagten til Bente og sælger for 80.000 kr.

Trin 1: Er der et fuldmagtsforhold? Ja. Anna (fuldmagtsgiver) ↔ Christian (fuldmægtig) ↔ Bente (tredjeperson). Skriftlig fuldmagt (AFTL § 16).

Trin 2: Er Anna bundet af aftalen?

- Legitimation: Fuldmagten siger “minimum 100.000 kr.” Bente kan se, at 80.000 kr. er under grænsen. Handlingen er *uden for* legitimationen.
- Bemyndigelse: Christian må kun sælge for min. 100.000 kr. Handlingen er *uden for* bemyndigelsen.

Christian handler uden for både legitimation og bemyndigelse.

Trin 3: Konklusion (Anna og Bente). Anna er ikke bundet.

Trin 4: Retsvirkninger (Anna og Bente). Ingen aftale mellem Anna og Bente. Bente får ikke bilen.

Trin 5: Kan Bente kræve erstatning fra Christian? Anna er ikke bundet, og Bente ønskede aftalen. Følg testen i AFTL § 25:

- Havde Christian fuldmagt? Nej, Christian overskred fuldmagten.
- Holder Anna aftalen alligevel? Nej.
- Var Bente i ond tro? Ja.
- Var Christian i undskyldelig uvidenhed? Nej.

Bente i ond tro.

Trin 6: Konklusion og retsvirkninger (Christian). Christian skal ikke betale erstatning til Bente.